

CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

LOKALNA UPRAVA ZA KVALITET ŽIVOTA GRAĐANA

**PRELIMINARNO IZVJEŠĆE O STANJU INDIKATORA
KVALITETA ŽIVOTA GRAĐANA U GRADU MOSTARU**

Rujan 2009.

SADRŽAJ

I Uvod	3
Pozadina	
Metodologija	
Opći podaci o Gradu	5
II Nalazi stanja kvaliteta života građana po definiranim indikatorima	7
KOMUNALNE USLUGE	7
ZAPOŠLJAVANJE	8
ZDRAVSTVENA I SOCIJALNA ZAŠTITA	9
OBRAZOVANJE	11
PUTNA INFRASTRUKTURA	12
JAVNI PRIJEVOZ	13
KULTURA, ŠPORT, TURIZAM i NVO.....	13
LOKALNA UPRAVA KAO SERVIS GRAĐANIMA	15
III Usporedni prikaz sa gradovima u BiH	17
IV Plan rada gradonačelnika i strategija razvoja Grada	22
V Zaključci i preporuke	23
Dodatak 1. Vijećnici Gradskog vijeća Grada Mostara	24
Dodatak 2. Odjeli i službe Grada Mostara	25

I UVOD

1.1. POZADINA

Centri civilnih inicijativa krajem 2008. godine pokrenuli su projekt „Lokalna uprava za kvalitet života građana“, podržan od strane Europske Unije. Osnovni cilj ovog Projekta je unaprijediti odgovornost lokalnih vlasti prema građanima, s naglaskom na 14 odabranih općina¹ u BiH, u vršenju lokalnih poslova i doprinijeti boljim uvjetima života građana. Kao prvi od tri specifična cilja koji će doprinijeti ispunjenju osnovnog cilja Projekta definirali smo pružanje analitičkih informacija građanima ciljanih općina o efikasnosti rada njihovih lokalnih vlasti odnosno izabranih predstavnika u odnosu na ključne parametre koji čine kvalitet života građana, i to dva puta godišnje. Ovo izvješće predstavlja prvo odnosno preliminarno izvješće od ukupno četiri koji će tijekom trajanja projekta biti prezentirani javnosti.

Nadgledanjem rada lokalnih vlasti, te kreiranjem baze podataka sa rezultatima nadgledanja uspostaviće se praksa neovisnog praćenja rada lokalnih vlasti ali i stvoriti resurs za kontinuitet analize i vrednovanja rada vlasti. Pored neposrednog informiranja građana o nalazima praćenja rada vlasti cilj je da ovaj resurs pozitivno utječe i na sferu istraživačkog novinarstva, suradnju nevladinih organizacija, podršku akademskim istraživačima itd.

U zadnje tri-četiri godine općine u BiH primile su značajnu financijsku i tehničku podršku kako bi unaprijedile efikasnost svog rada². Otvorene su brojne šalter-sale, instalirani novi softveri i oprema te, generalno gledajući, efikasnost rada lokalnih upravo postupno napreduje. Ipak, ovo je ‘samo’ tehnička strana priče – svakako nedovoljna. Građani su još uvijek nezadovoljni brojnim problemima unutar svojih zajednica kao i generalno nemogućnošću da neposredno sudjeluju u procesima odlučivanja³. Za posljedicu imamo problematičan način utvrđivanja prioriteta kojima će se baviti lokalne vlasti (uglavnom zasnovano na političkim agendama), te odsustvo poboljšanja uvjeta života građana u mjestima u kojima žive. Jednostavno govoreći, lokalne vlasti se gotovo ne osjećaju odgovornim za egzistencijalna pitanja građana, niti su im problemi i potrebe građana u fokusu interesovanja i primarno su, u svom radu, orijentirani prema interesima političkih stranaka (primjer – inicijative za smjenu načelnika iz političkih razloga koje su građani odbili – Teslić, Bos. Krupa, itd).

U ovakvom stanju, bez preciznih parametara i sustavnog praćenja promjena tijekom mandatnog razdoblja, gotovo je nemoguće procijeniti stvarnu uspješnost rada bilo kojeg načelnika općina. Odsustvo analitičkih informacija o vrijednostima raznih aspekata ‘kvaliteta života’ građana (dostupnost, kvalitet i cijena komunalnih usluga, stanje infrastrukture u općini, zaposlenost, obrazovanje, socijalna zaštita, ulaganja u kulturu i šport, podrška radu nevladinih organizacija itd) i tendencijama kretanja tih vrijednosti na početku i kraju mandata načelnika, ne daje mogućnost stvarne evaluacije rada jednog načelnika. Sve se na kraju svede na paušalne ocjene i predizborna ubjeđivanja građana/birača, s jedne strane, da su oni (načelnici) ipak postigli dobre rezultate, a, s druge (opozicione) da nisu uradili ništa. U takvoj situaciji građani nisu u mogućnosti objektivno pratiti rad načelnika tijekom mandata (pa da to eventualno bude osnova za pokretanje procesa opoziva načelnika) niti mogu donijeti razumnu odluku zasnovanu na činjenicama tijekom lokalnih izbora.

¹ 14 općina koje su obuhvaćene projektom izabrane su na osnovu ranije utvrđenih kriterija koji uključuju različitost stupnja razvijenosti, urbano – ruralnu orijentaciju, geografsku zastupljenost. Izabrane općine su: Banjaluka, Tuzla, Novo Sarajevo, Mostar, Doboj, Pale, Foča, Trebinje, Bihać, Travnik, Široki Brijeg, Livno, Bijeljina i Zenica.

² Primjer; samo unutar Projekta Upravne Odgovornosti (GAP) koji je proveden tijekom 2004. – 2007. god, 41 općina je primila značajna sredstva i tehničku asistenciju (vrijednost projekta bila je preko 20 mil. USD – izvor <http://www.lokalna-uprava.ba/>) u svrhu jačanja efikasnosti rada.

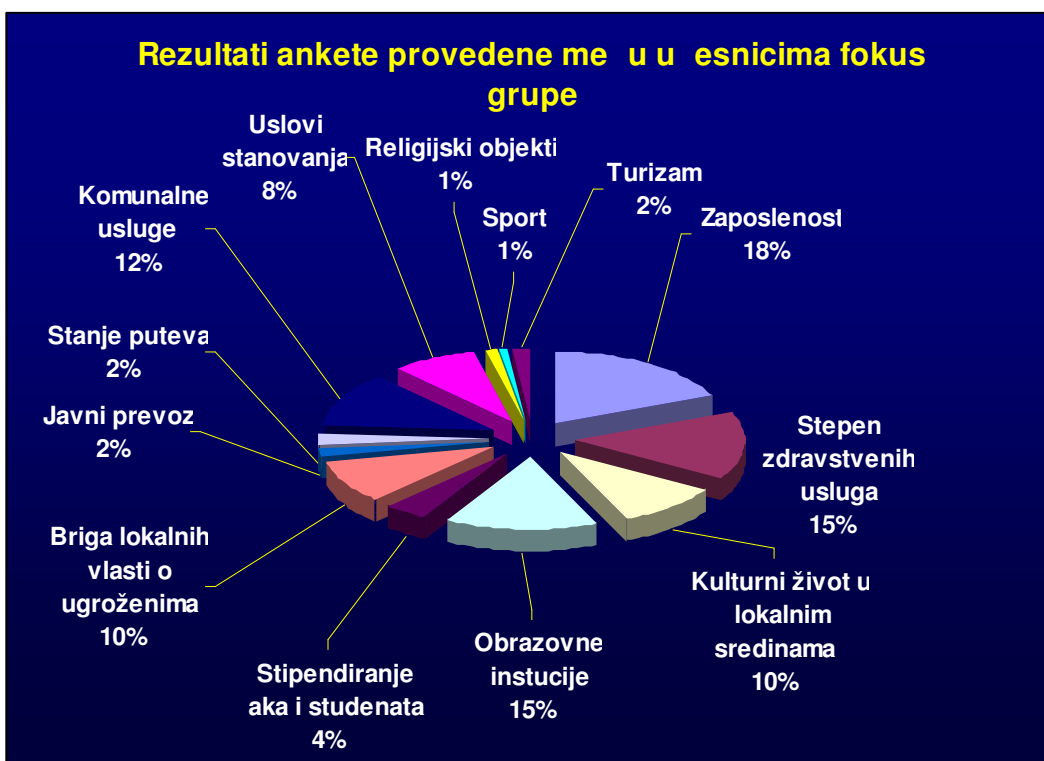
³ Ovo je jedan od zaključaka istraživanja ‘Status učešća građana u procesima odlučivanja u BiH za 2007’; cijelo izvješće dostupno na www.ccibh.org

Dakle, unatoč poboljšanim upravnim procedurama, u ciljanim općinama nema ili su jako slabe osnove za neovisno praćenje i vrednovanje rada vlasti tijekom ili nakon mandata. U takvim okolnostima izabrani predstavnici 'plivaju' u obećanjima od izbora do izbora dok interesi građana u vezi sa kvalitetom života rijetko budu zadovoljeni.

Šta god napravile tijekom svog mandata – lokalne vlasti predstavljaju svoj rad kao uspješan, a u stvarnosti je to teško ocijeniti – dati konkretne činjenice/indikatore promjena, oslobođene od političkih ocjena i interesa, u smislu uspješnosti rada vlasti tijekom 4 godine mandata.

Pristup CCI-a u ovom projektu polazi od činjenice da su lokalne vlasti nadležne i odgovorne za brojne oblasti koje značajno utječu na kvalitet života građana, te je to osnov za inicijativu u vezi sa konkretiziranjem njihove odgovornosti za obezbjeđivanje bolje kvalitete života građana.

U pripremi ovog projekta CCI je uradio istraživanje na temu 'percepcija građana po pitanju kvalitete življenja' kroz niz fokus grupa sa građanima u 5 većih gradova u BiH – koji su dijelom obuhvaćeni ovim projektom. Tom prilikom građani su dali odgovor kako oni vide aspekte kvalitete življenja, koje bi trebale zadovoljiti njihove lokalne vlasti. Grafikoni ispod pojašnjavaju stavove građana i predstavljaju oblasti kao i prioritete unutar tih oblasti kojim bi se lokalne vlasti trebale baviti.

Analizom nadležnosti i raspoloživih resursa općina, te, mjerenjem konkretno urađenog od strane lokalnih vlasti i stavljanjem tih rezultata u kontekst ukupnog stanja u pojedinim oblastima problemi će, s jedne strane, biti jasno identificirani i adresirani načelnicima uz zahtjeve za hitno djelovanje, a s druge strane građanima će biti stavljen na raspolaganje neovisan izvor informacija koje će im pomoći u njihovom političkom opredjeljivanju i djelovanju.

1.3. METODOLOGIJA

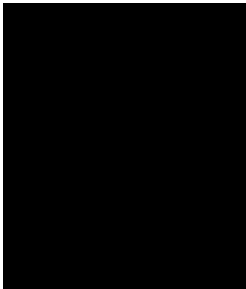
Na početku aktivnosti na izradi općinskih izvješća o stanju indikatora kvalitete življenja, osoblje CCI izvršilo je pripreme aktivnosti u smislu kreiranja spiska indikatora i njihovog grupiranja na osnovu srodnosti i mogućnosti što jednostavnije sistematizacije. Želeći da sagledamo što veći broj indikatora i njihovo stanje približimo građanima, pojavio se problem preobimnosti i širokog spektra podataka koje treba obuhvatiti. Ipak, svi definirani indikatori grupirani su u 8 osnovnih kategorija za koje se sa sigurnošću može reći da predstavljaju najznačajnije indikatore kvalitete života građana u zajednici.

Prvo snimanje stanja vršeno je završno sa 31.12.2008. godine, nakon čega su se mogle napraviti prve komparativne analize među gradovima u BiH. Zbog različitosti u broju stanovnika odnosno veličini općina obuhvaćenih Projektom, većina podataka u komparativnom dijelu iskazana je procentualno u smislu stupnja izdvajanja sredstava iz proračuna općine, ili u odnosu na jednog stanovnika.

Primarni izvor informacija bili su razni dokumenti⁴ koje su kreirale lokalne uprave, korespondencija sa kontakt osobama u općinama i javnim poduzećima koje su dostavljale odgovore na postavljena pitanja, zabilješke sa praćenja sjednica SO/OV, te druga analitička izvješća rađena u proteklom razdoblju. Sekundarni izvor informacija bili su podaci objavljeni u medijima i internet prezentacijama lokalnih uprava i javnih poduzeća, te podaci zavoda za statistiku RS i FBiH. Obzirom da se radi o preliminarnom izvješću, nisu prikupljeni podaci metodama istraživanja javnog mnijenja, ali će to svakako biti praksa u budućim izvješćima.

Problemi sa kojima smo se susretali su raznoliki. Sporost dostavljanja nekih traženih informacija, dostavljanje nepreciznih, uopćenih ili netočnih informacija, različiti podaci iz različitih izvora po istom pitanju, te maglovite i neprecizne stavke u proračunima općina, bile su osnovne prepreke. Pored toga, za pouzdan analitički prikaz potrebno je bilo uzeti u obzir i različite nadležnosti koje imaju lokalne uprave u RS i FBiH, obzirom na postojanje srednjeg nivoa vlasti u FBiH.

1.4. OPĆI PODACI O GRADU MOSTARU

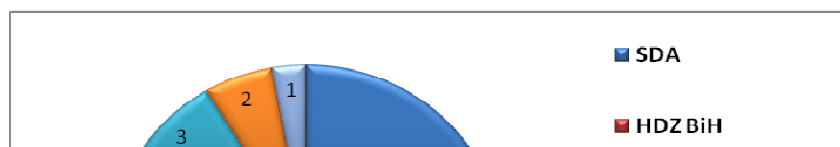
Grad Mostar je kulturno i privredno središte Hercegovine, čiji je i najveći urbani centar i upravno je sjedište Hercegovačko-Neretvanskog kantona. Nalazi se na jugu Bosne i Hercegovine. Gradsko područje (Mostar i njegova okolica) se geografski može opisati kao čvorište sjeverne, zapadne i istočne Hercegovine. Grad Mostar prema procjeni Federalnog zavoda za statistiku broji cca. 111.116 stanovnika⁵.

Rezultat posljednjih općinskih izbora u BiH je Gradsko vijeće Grada Mostara u kome je, od ukupno 35, 12 vijećnika iz SDA, po 7 iz HDZ-a BiH i Narodne stranke Radom za Boljitak, po 3 iz SDP-a i HDZ-a 1990, 2 iz Stranke za BiH i jedan koalicije HSP BiH – HNZ BiH.

Ovakav izborni rezultat u 2008. godini pretstavlja veliki zaokret u odnosu na izborne rezultate iz 2004. godine, pogotovo kada je riječ o NSRZB, koja je u proteklom sazivu GV-a Mostar imala svega jedan mandat, a vladajuća koalicija je tada bila HDZ BiH-UHSP-HSP-HKDU-HNZ. Trenutno u GV Mostar postoji samo jedna koalicija (HSP BiH Đapić-dr. Jurišić - HNZ BiH), koja ne može bitnije utjecati na odlučivanje u GV Mostar, jer imaju samo jedan mandat u istome. Značajan uticaj na promjenu odnosa na političkoj sceni imala je i podjela HDZ-a BiH, odnosno nastanak HDZ-a 1990.

⁴ Službeni glasnici, proračuni općina, Izvješća i programi rada, odluke, zaključci, rješenja, te strategije razvoja i druge studije

⁵ Zaključno sa 30.06.2008.

Dijagram 1: pregled zastupljenosti političkih stranaka u GV Mostar

Gradonačelnik u tehničkom mandatu:

Ljubo Bešlić (HDZ BiH)

Predsjednik Gradskog vijeća: Danijel Vidović (HDZ 1990)

Zamjenik predsjednika GV: Murat Ćorić (SDA)

Nemogućnost političkih stranaka u Mostaru da, i godinu dana od izbora, postignu dogovor oko izbora gradonačelnika, te neusvajanje Proračuna Grada Mostara za 2009. godinu je obilježilo sva politička zbivanja u gradu na Neretvi, u proteklom razdoblju. Dužnost gradonačelnika, u tehničkom mandatu, i godinu dana nakon održanih izbora, obavlja Ljubo Bešlić (HDZ BiH) koji je na tu dužnost došao nakon izbora 2004. godine.

Neusvajanje proračuna za 2009. godinu je uzrokovalo brojne probleme u gradu, te je dobar dio proračunskih korisnika doveden do financijskog sloma.

Sve ovo je rezultiralo mnogobrojnim protestima korisnika proračuna, te privremenom obustavom rada i blokadama prometnica u Gradu. U jednom trenutku morao je reagirati i Visoki predstavnik, privremenom mjerom, donešenom u nadi da će se u međuvremenu predstavnici političkih stranaka dogovoriti o daljem radu, što se, nažalost, nije desilo. Ovakvim nadasve neodgovornim ponašanjem mostarskih političara nisu pogođeni samo izravni korisnici proračuna, već i svi građani ovoga grada.

II NALAZI STANJA KVALITETA ŽIVOTA GRAĐANA PO DEFINIRANIM INDIKATORIMA

2.1. KOMUNALNE USLUGE

Svega 35% domaćinstava priključeno na **gradsku kanalizaciju**, 80% domaćinstava je priključeno na **gradski vodovod**, a u ljetnim razdobljima još uvijek dolazi do problema u vodosnabdijevanju, te neka prigradska naselja ostaju bez vode.

Još uvijek neka domaćinstva u prigradskim naseljima (kao npr. Goranci, Bijelo Polje, Vrapčići, Kruševo...) nemaju vodu za piće jer nisu pokriveni gradskim vodovodom.

S druge strane veliki problem također zadaju poplave koje su na mostarskim ulicama i već pomenutim prigradskim naseljima, svakodnevica u kišnoj sezoni. Prema programu zajedničke komunalne potrošnje koju je usvojilo GV svako dva mjeseca se čiste slivnici i slivnički kanali, međutim, to je očito nedovoljno, jer ulice i dalje bivaju poplavljene, pri svakoj većoj količini oborina.

Prije 15-ak godina struktura grada i kapacitet kanalizacije je bio takav da su se mogle zadovoljiti sve potrebe i problemi nisu bili tako učestali, međutim danas se Grad strukturno proširio, a kanalizacijski sustav je ostao gotovo isti, ne doživjevši nužno proširenje. Problemu je dodatno doprinijela i neplanska kao i bespravna gradnja brojnih objekata, na čemu će vlasti morati aktivnije poraditi nakon usvajanja Proračuna.⁶

Odvozom otpada je obuhvaćeno 100% domaćinstava užeg gradskog područja Grada Mostara, dok su periferni dijelovi grada obuhvaćeni sa 95% odvoza smeća.

Međutim, zbog određenog broja neplatiša kao i neriješnog stanja oko statusa javnih komunalnih poduzeća koja su samo na papiru ujedinjena i jedinstvena za cijeli Grad⁷, zna se dogoditi da se odvoz smeća u pojedinim dijelovima Grada Mostara privremeno obustavi, što, posebno u ljetnim mjesecima, predstavlja ozbiljan problem. Ovo je posebno izraženo u ovom razdoblju političke krize i neusvojenog Proračuna, kada se otpad, povremeno, odvozi selektivno i pretežno u najprometnijim ulicama u Gradu, dok su zabačenije ulice kao i neka prigradska naselja djelomično zanemarena, te su građani primorani zbog prepunih kontejnera otpad ostavljati pokraj istih na cesti i ispaštati posljedice neodgovornih političkih igara.

U Gradu Mostaru se ne vrši razdvajanje i reciklaža komunalnog otpada zbog „neposjedovanja

Sigurno je da je pitanje odlaganja otpada u Mostaru jedno od gorućih. U Mostaru postoje brojne divlje deponije koje svakako ne ostavljaju jednu pozitivnu sliku o Gradu na Neretvi, a jasno je i kako postojeća gradska deponija Uborak nema dovoljno kapaciteta za odlaganje otpada sa područja Grada, a kamoli i iz drugih općina, što je trenutno slučaj sa otpadom iz Općine Široki Brijeg koje se privremeno preusmjerava u Mostar.

Kada je riječ o pogrebnim uslugama u Gradu Mostaru, dolazimo do podatka da cijena pogrebnih usluga varira od 1500 KM (Gradsko groblje Sutina) do 3600KM (Gradsko groblje Šojinovac) za grobno mjesto sa dva ležaja.

Cijene komunalnih usluga	
Odvoz i upravljanje otpadom	
cijena usluge	2,5KM po članu porodičnog domaćinstva; 12,5 KM max.za domaćinstvo od 5 i više članova,
postotak domaćinstava obuhvaćenih odvozom smeća na području opštine	uže gradsko područje: 100%, ruralni dijelovi Grada: 95%
Vodosnabdijevanje	
cijena usluge i način plaćanja	0,87KM/m³
kapaciteti izvorišta – postoje li isključenja u ljetnim periodima	Radobolja: - 200l/s ljetni period - 650l/s zimski period Studenac: 700l/s; Bošnjaci: - 200l/s ljetni period - 450l/s zimski period; Salakovac: - 40l/s Povremeno u najtoplijem periodu ljeta, dolazi do problema u vodosnabdijevanju.
postotak domaćinstava priključenih na gradski vodovod u poređenju sa lokalnim vodovodima	80%
Kanalizacija	
cijena usluge	U cijeni vode su sadržani i troškovi za kanalizaciju
postotak domaćinstava priključenih na kanalizaciju	35%

2.2. ZAPOSĻAVANJE

Na području Grada Mostara je prema Federalnom zavodu za statistiku krajem 2008. godine evidentirano 26.047 zaposlenih lica¹⁰ ili 23,4% od ukupnog broja stanovnika Grada Mostara, dok je nezaposlenih lica bilo 14.688 odnosno 13,2 %.

⁹ Ovdje je uračunata samo osnovna cijena vode 0,74KM/m³ + PDV.

¹⁰ Na kraju lipnja 2009. godine Federalni zavod za statistiku je zabilježio 25.875 zaposlenih lica u Gradu Mostaru, odnosno 172 zaposlena lica manje nego na kraju 2008. godine.

Budući da je svega nešto manje od jedne četvrtine stanovništva Grada Mostara zaposleno, čini se pomalo i nevjerojatan podatak da Grad Mostar nema izravne poticaje za zapošljavanje novih radnika iz proračuna. Također ne postoje ni indirektni programi lokalne uprave koji utječu na privlačenje investicija privatnog sektora. Kada je riječ o programima odrađivanja vježbeničkog staža, Grad Mostar nema neki poseban program za obavljanje vježbeničkog staža, ali je sudjelovao u Programu zapošljavanja mladih osoba sa VSS bez radnog iskustva po javnom pozivu Službe za zapošljavanje, te tako kroz pomenuti Program 19 vježbenika obavlja vježbenički staž.

Zanimljiv je podatak da se unatoč svjetskoj ekonomskoj krizi broj nezaposlenih osoba u Gradu Mostaru smanjio za 211 osoba, te je trenutno nezaposleno oko 13% stanovništva (14.477 osoba)¹¹. Ovo možda možemo dovesti u vezu sa pojačanim kontrolama „rada na crno“, te je dosta poslodavaca bilo primorano osigurati svoje radnike koji su do tada plaću primali „na ruke“.¹²

2.3 ZDRAVSTVENA I SOCIJALNA ZAŠTITA

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Kada je riječ o primarnoj zdravstvenoj zaštiti na području Grada Mostara krajem 2008. godine je djelovao jedan Dom zdravlja (sa dvije središnje zgrade DZ-a sa svim pratećim sadržajima) te 14 pripadajućih područnih ambulanti.¹³ Za 2009. godinu je predviđeno otvaranje još dvije područne ambulante u Gorancima i Pologu čime bi se sa primarnom zdravstvenom zaštitom kvalitetno pokrili svi dijelovi Grada Mostara koji gravitiraju Domu zdravlja Mostar.

Ono na što nam je skrenuta pažnja u razgovoru sa ravnateljem Doma zdravlja Mostar, dr. Davorom Peharom, je da dosta građana liječnički pregled (primarna zdravstvena zaštita) obavlja i u Regionalnom medicinskom centru „Dr. Safet Mujić“, koji posjeduje 15 ambulanti. Tako možemo reći da je Grad Mostar što se tiče pokrivenosti područnim ambulantom pokriven sa ukupno 29 područnih ambulanti.

U primarnoj zdravstvenoj zaštiti je ukupno zaposleno 96 liječnika (u Domu zdravlja 62 liječnika, liječnici specijalisti i liječnici opće prakse, te 4 liječnika pripravnika; u RMC Safet Mujić djeluje 30 liječnika, također specijalista i liječnika opće prakse). Ovo nas dovodi do podatka da na jednog liječnika u primarnoj zdravstvenoj zaštiti otpada više od 1000 stanovnika (cca. 1157 stanovnika). Ovo zasigurno nije

---

¹¹ Večernji list, 22.07.2009., str. 39. i Federalni zavod za statistiku.

¹² „Vlada FBiH usvojila je 29.04.2009. Plan kontrole „rada na crno“ na području Federacije BiH, koji će biti realiziran u skladu sa zaključcima sa sastanka člника Vlade FBiH i kantonalnih premijera i ministara održanog nedavno u Fojnici. Odvijat će se na području cijele Federacije BiH, po posebnom operativnom planu koji će se prezentirati za svaki dan posebno i neposredno prije početka kontrole. Nositelj kontrole „rada na crno“ u FBiH je Federalna uprava za inspeksijske poslove, a aktivnostima će neposredno rukovoditi direktor Federalne uprave sa glavnim federalnim inspektorima. Pored nadležnih inspeksijskih organa, u akciju će biti aktivno uključeni i Porezna uprava FBiH, Federalni zavod PiO/MiO, Federalni i kantonalni zavodi zdravstvenog osiguranja i zapošljavanja, Jedinica za podršku FMUP-a, Odjel za strance Ministarstva sigurnosti BiH i Ured za odnose s javnošću Vlade FBiH. Pored kontrole iz oblasti radnih odnosa, planirane su i kontrole iz oblasti tržišne i turističko-ugostiteljske inspekcije, propisa iz oblasti saobraćaja, šumarstva, veterinarstva, zdravstva, kontrole goriva, a za realizaciju ovog plana predviđa se angažovanje ukupno 120 federalnih i kantonalnih inspektora.“
[URL:http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/sjednica.php?sjed_id=128&col=sjed_saopcenje](http://www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/sjednica.php?sjed_id=128&col=sjed_saopcenje)

¹³ Dom zdravlja Mostar osigurava zdravstvenu zaštitu za oko 80 000 građana grada Mostara. URL: <http://www.dzmostar.com/> U ožujku 2009. godine, DZ Mostar sa svojim područnim ambulantom je pružio zdravstvene usluge za cca. 23.774 pacijenata. (Večernji list, 12.05.2009. str.3)

zadovoljavajući podatak, s obzirom da u Republici Hrvatskoj na 1000 stanovnika otpada 2,7 liječnika, a u zemljama EU je otprilike 3,8 liječnika na 1000 stanovnika.¹⁴

Iznos koji građani izdvajaju za zdravstvenu zaštitu ili tzv. zdravstvenu „markicu“ je 20 KM i ista vrijedi za cijelu godinu. Građani koji ne posjeduju zdravstvenu markicu ili uredno ovjerenu zdravstvenu knjižicu, trebaju platiti pruženu zdravstvenu uslugu, a cjenovnik je utvrđen

te ovisno o usluzi varira od

0,50KM do 150 KM.

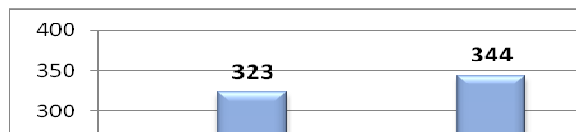
Grad Mostar je u protekloj 2008. godini za zdravstvo planirao uložiti 140.000KM ili 0,25% od ukupnog proračuna za tu godinu. Ovdje je svakako važno napomenuti da se Dom zdravlja po zakonu financira preko Zavoda zdravstvenog osiguranja HNK, a ne iz Proračuna Grada.

Stavka	Proračun 2008 (KM)	Plan 2009 (KM)	Rebalans 2009 (KM)
Ulaganje u zdravstvo	140.000	PRORAČUN NIJE USVOJEN	---

SOCIJALNA ZAŠTITA

Na kraju protekle godine su, u Centru za socijalni rad Grada Mostara, zabilježena 155 korisnika stalne novčane pomoći i 319 korisnika jednokratne novčane pomoći. Na kraju lipnja 2009. godine ukupan broj korisnika stalne novčane pomoći bio je 152, a jednokratnu pomoć u razdoblju siječanj-lipanj 2009. je ostvario 171 korisnik. Broj korisnika javnih kuhinja na kraju 2008. godine bio je 323 (cca. 0,3% stanovništva Grada Mostara). U Gradu Mostaru također postoji i 50 izgrađenih stambenih jedinica za socijalno ugrožene (tzv. „Buffer naselje“). U protekloj godini je iz Proračuna Grada Mostara za Centar za socijalni rad izdvojeno ukupno 1.049.760 KM ili 1,86% od ukupnog Proračuna¹⁵.

Važno je napomenuti kako se prema podatku iz lipnja 2009. u mostarskoj javnoj i pučkoj kuhinji ukupno hrani oko 344 građanina Grada Mostara, što nam govori da je ekonomska kriza kao i aktualna kriza u Gradu zbog neusvajanja proračuna uzrokovala rast socijalno ugroženih u gradu na Neretvi.

Dijagram 3: Prikaz broja korisnika stalne novčane pomoći i javnih kuhinja na kraju 2008. i na kraju lipnja 2009.

¹⁴ Podatak iz *Zaključka Stanju u zdravstvu Kantona 10* od 15.07.2009. (Skupština Kantona 10, Odbor za rad zdravstvo, socijalnu politiku i stradalnike Domovinskog rata, Dopis br. 01-03/9-49-27/09)

¹⁵ U razdoblju od 17.04.2009. – 21.08.2009. Centar za socijalni rad Grada Mostara nije imao novčanih sredstava za podjelu prethodno navedenih pomoći upravo zbog neusvajanja Proračuna Grada Mostara.

Stavka	Proračun 2008 (KM)	Plan 2009 (KM)	Rebalans 2009 (KM)
Centar za socijalni rad	1.049.760	PRORAČUN NIJE USVOJEN	---

2.4 OBRAZOVANJE

Kada je riječ o obrazovanju, Grad Mostar je pokriven sa 5 vrtića kojima je Grad osnivač (unutar kojih se u dva vrtića nalazi 10 organizacijskih jedinica) i 4 privatna vrtića, te, 24 osnovne škole i 19 srednjih škola kojima je Grad osnivač. U Gradu Mostaru djeluju također i dvije visokoškolske ustanove (Sveučilište u Mostaru i Univerzitet „Džemal Bijedić“). Mjesečna cijena boravka djece u ustanovama za predškolski odgoj iznosi cca. 300KM. Grad Mostar subvencionira boravak djece u vrtićima kojima je osnivač Grad sa 160 KM po djetetu mjesečno, dok roditelji plaćaju još cca. 140 KM po djetetu za cjelodnevni boravak. (Navedene brojke su približne budući cijena varira).

Iznos upisnina u srednjim školama nije u nadležnosti Grada Mostara, ali isti varira od 20-25KM, ovisno od škole u koju se učenik upisuje.

Grad Mostar je za obrazovanje, u protekloj godini, iz Proračuna planirao izdvojiti 4,55% ili 2.563.680 KM. Za prijevoz učenika je ukupno planirano 910.000 KM ili 1,61% iz Proračuna, a za studentske stipendije 250.000 KM ili 0,44% iz ukupnog Proračuna (ovim stipendijama je bilo obuhvaćeno 139 studenata.) Natječaj za stipendije u 2009. godini je raspisan još u studenom protekle godine, a visina mjesečne stipendije će se kretati u iznosu od 150 – 200 KM ovisno o mjestu studiranja studenta (izvan ili u Mostaru). Međutim, kao i svi drugi projekti u Gradu i studenti će morati prečekati usvajanje Proračuna kako bi dobili stipendije.

Stavka	Proračun 2008 (KM)	Plan 2009 (KM)	Rebalans 2009 (KM)
Obrazovanje	2.563.680	PRORAČUN NIJE USVOJEN	---
Studentske stipendije	250.000	PRORAČUN NIJE USVOJEN	---
Prijevoz učenika	910.000	PRORAČUN NIJE USVOJEN	---

2.5 PUTNA INFRASTRUKTURA

Za rekonstrukciju postojećih asfaltnih puteva je, u protekloj godini, planirano izdvojiti 640.000KM ili 1,14% iz Proračuna, a za asfaltiranje novih puteva 860.000 KM ili 1,53% iz Proračuna. Zbrojimo li ove iznose, dolazimo do brojke od 1.500.000 KM ili 2,7% izdvajanja iz Proračuna koja su u 2008. Godini bila planirana za putnu infrastrukturu.

Za zimsko održavanje puteva bilo je planirano izdvajanje od 310.000KM ili 0,55%, a za održavanje vertikalne i horizontalne prometne signalizacije 340.000 KM ili 0,6% Proračuna.

Uzmemo li u obzir da su prometnice u Gradu Mostaru sve samo ne dobre, postavlja se opravdano pitanje jesu li izdvajanja iz Proračuna dovoljna za ovu namjenu. Pitanje dodatno dobija na težini zbog činjenice da Mostar spada među one općine/gradove koji ulažu najmanje sredstava u putnu infrastrukturu.

Iako od Grada Mostara nismo dobili službeni podatak koliko je uređenih parking mjesta na području Grada u odnosu na broj stanovnika, svakodnevna slika Grada nam govori kolike su zapravo potrebe Grada za dodatnim parking mjestima. Mnogobrojni automobili se svakodnevno parkiraju na pješačkim kolnicima, uređenim zelenim površinama, privatnim posjedima ili čak i mjestima strogo zabranjenim za parkiranje. Iako u Gradu Mostaru postoji nekoliko uređenih javnih parking mjesta koja su pod naplatom (cijena parkiranja iznosi neovisno o zoni 1KM/h), evidentno je da postoji ogromna potreba da se parkiranje u Gradu žurno uredi. Činjenica je da je Mostar zatrpan motornim vozilima. Danas je u Gradu Mostaru prisutno daleko više automobila nego prije 10-ak godina, a i izgrađeni su i brojni objekti koji nisu predvidjeli dovoljan broj parkirališnih mjesta.

Stavka	Proračun 2008 (KM)	Plan 2009 (KM)	Rebalans 2009 (KM)
Rekonstrukcija postojećih asfaltnih puteva	640.000	PRORAČUN NIJE USVOJEN	---
Asfaltiranje novih puteva	860.000	PRORAČUN NIJE USVOJEN	---
Zimsko održavanje puteva	310.000	PRORAČUN NIJE USVOJEN	---
Održavanje vertikalne i horizontalne prometne signalizacije	340.000	PRORAČUN NIJE USVOJEN	---

2.6. JAVNI PRIJEVOZ

U Gradu Mostaru javni prijevoz obavlja Društvo za javni gradski prijevoz putnika MOSTAR BUS d.o.o. Mostar koje djeluje na 25 linija, od kojih su 4 prigradske odnosno regionalne. Tijekom jedne godine Mostar BUS preveze cca. 2,5 milijuna putnika.¹⁶

CJENOVNIK USLUGA JAVNOG PRIJEVOZA	
cijena karte javnog prevoza za zonu 1 i 2	zona 1 = 1,50KM zona 2 = 2,10KM
cijena mjesečne karte po kategorijama	srednjoškolci i studenti: zona 1=33KM zona 2= 49 KM radnici: zona 1 =45KM zona 2 = 68KM umirovljenici: zona 1=10KM zona 2=15KM

Izmjena u cijenama karata za sada nema. Poduzeće Mostar Bus d.o.o. je Gradskom vijeću prije nekoliko mjeseci uputila prijedlog za smanjenje istih, ali zbog navedenih političkih problema, za bilo kakvu odluku građani će morati čekati.

¹⁶ Podatak sa službene web stranice Mostar Bus d.o.o.: <http://www.mostarbus.ba/onama.asp>

2.7. KULTURA, ŠPORT, TURIZAM i NVO

KULTURA

Iako je kulturno i turističko središte središnjeg dijela hercegovačke regije, u Gradu Mostaru ne postoji kino. Projekcije odabranih filmova se već niz godina održavaju na različitim lokacijama (npr. OKC Abrašević, Hrvatski dom Herceg Stjepan Kosača i sl). Međutim, iako bez kina, Grad Mostar ima i svoju filmsku manifestaciju tzv. Dane filma Mostar čiji je pokretač Kazališno-filmska udruga Oktavijan, a jedan od pokrovitelja ove manifestacije je i Grad Mostar. U Gradu Mostaru također djeluje 5 kazališta, 1 muzej, 4 galerije, 4 doma kulture (u aktivnoj uporabi), a ukupan broj kulturnih događanja u Gradu Mostaru u razdoblju od 6 mjeseci je cca. 296.

Iz Proračuna Grada Mostara se za institucije kulture u protekloj godini planiralo izdvojiti 2.548.100KM (4,52%), a za infrastrukturne objekte iz oblasti kulture 200.000 KM (0,35%), čime se Grad Mostar uvrstio u općine/gradove koji ulažu značajnija proračunska sredstva u oblast kulture. Ovaj podatak za Mostar ipak treba uzeti sa rezervom jer iako planirana sredstva za 2008. godinu spadaju među veća izdvajanja za kulturu u promatranim općinama, aktualno stanje u Mostaru nam daje jednu sasvim drugu (katastrofalnu) sliku o stanju u kojem se nalaze institucije iz oblasti kulture u Gradu Mostaru. Neke institucije, poput Narodnog pozorišta Mostar, su usljed nedostatka sredstava u 2009. godini, na žalost, bile prisiljene zatvoriti svoja vrata za posjetitelje.

Stavka	Proračun 2008 (KM)	Plan 2009 (KM)	Rebalans 2009 (KM)
Izdvajanja za institucije kulture	2.548.100	PRORAČUN NIJE USVOJEN	---
Infrastrukturni objekti iz oblasti kulture	200.000	PRORAČUN NIJE USVOJEN	---

ŠPORT

Iz Proračuna se u protekloj godini za financiranje športskih organizacija na području općine planiralo izdvojiti 1.260.000 KM (2,24%), a od ovog iznosa 30.000 KM bilo je predviđeno za održavanje športskih objekata.

Za izgradnju svlačionica na stadionu u Vrapčićima, kao kapitalna investicija, bilo je planirano 100.000 KM, a za izgradnju športske dvorane u Sjevernom logoru 70.000KM.

Za Direkciju za izgradnju kulturno-športskog centra Mostar u protekloj godini je bilo planirano 2.561.000KM. Radi se o projektu velike vrijednosti i velike važnosti za grad. Planirana dvorana bi trebala imati sve sadržaje potrebne za suvremeno življenje kao i podzemnu garažu na tri etaže gdje će se moći parkirati 700 vozila. Međutim, kao i sa drugim mnogobrojnim projektima, na izgradnju će se još neko vrijeme morati pričekati – pogotovo uzevši u obzir svjetsku ekonomsku krizu kao i aktualnu političku krizu u Mostaru.

Stavka	Proračun 2008 (KM)	Plan 2009 (KM)	Rebalans 2009 (KM)
Transfer za šport	1.260.000	PRORAČUN NIJE USVOJEN	---

Športska infrastruktura	200.000	PRORAČUN NIJE USVOJEN	
Direkcija za izgradnju kulturno-športskog centra Mostar	2.561.000	PRORAČUN NIJE USVOJEN	

TURIZAM

Grad kao lokalna jedinica u svojoj nadležnosti ne posjeduje zakonsku nadležnost u oblasti turizma. Nadležnost se odnosi isključivo na prezentaciju kulturno-povijesnog naslijeđa, odnosno promociju turizma Grada Mostara, te je rad Službe i isključivo usmjeren u tom pravcu.

Gradska uprava Grada Mostara do 2008.g. nije planirala poticajna sredstva za turizam. Međutim, s obzirom da Grad Mostar obiluje brojnim turističkim potencijalima sa svojom bogatom povijesnom građom, blizinom brojnih prirodnih bogatstava i pogodnim geografskim položajem, šteta je što gradska vlast ne lobira više u resornom ministarstvu za razvoj i promociju turizma. Činjenica je da se zasada veliki broj turista koji dođu u Mostar u gradu ne zadržava nego nakon par sati provedenih u staroj jezgri grada, otputuje u neka druga (bolje promovirana) mjesta i tamo troše svoj novac.

Gradska uprava u organizacijskom dijelu ne posjeduje gradsku ili drugu turističku organizaciju, ali postoji Služba za gospodarstvo, Odjela za gospodarstvo, komunalne i inspeksijske poslove, koja u svom radu obuhvaća segment turizma. U 2008. godini navedena Služba je vodila sljedeće projekte: "Podrška turističkom razvoju Blagaja kroz upravljanje prirodnim, povijesnim i kulturnim nasljeđem zone - izrada plana upravljanja"; "Podrška razvoju grada Mostara putem poboljšanja turističkog sektora", "Održivi regionalni razvoj kroz razvoj eko turizma"; "Razvoj jedinstvene vizije Starog grada kao turističkog proizvoda"; "Seenet II", "Urban design in Mostar". U

Gradu Mostaru je smještena Turistička zajednica HNK koja je u stvari zadužena za promociju i razvoj turizma.

NVO

U Gradu Mostaru djeluju brojne nevladine organizacije sa kojima Grad Mostar surađuje, te je u protekloj godini bila u tijeku i izrada Sporazuma između Gradskog vijeća/Gradonačelnika i nevladinih/neprofitnih organizacija Grada Mostara, čija se finalizacija očekuje nakon imenovanja gradonačelnika. U protekloj godini je Grad Mostar za NVO-e planirao izdvojiti 552.100 KM, ili 0,98% Proračuna, te su također izdvojena sredstva grantova za projekte nevladinih organizacija u iznosu od 200.000KM, ili 0,35% Proračuna. Ovime se Grad Mostar ubraja u općine/gradove (od promatranih 14) koji najviše izdvajaju za rad nevladinih organizacija

Stavka	Proračun 2008 (KM)	Plan 2009 (KM)	Rebalans 2009 (KM)
Sredstva za rad NVO-a	552.100	PRORAČUN NIJE USVOJEN	---
Grantovi za projekte NVO	200.000	PRORAČUN NIJE USVOJEN	---

2.8. LOKALNA UPRAVA KAO SERVIS GRAĐANIMA

Broj uposlenih u lokalnoj upravi je, po obračunskoj listi plaća za 1. mjesec 2009. godine, bio sljedeći: u stalnom radnom odnosu 561 uposlenik, 19 pripravnika i 4 volontera (s tim da se volonterima isplaćuje topli obrok i naknada u iznosu od 300 KM/mjesec), što znači da na jednog službenika otpada 191 građanin.

Proračun Grada Mostara za 2008. godinu iznosio je 56.358.000KM, od čega je za bruto plaće i naknade uposlenika planirano 12.940.830 KM, odnosno cca 23% od Proračuna.

Vijećnički paušal u Gradskom vijeću Grada Mostara iznosi 200 KM mjesečno, a za prisustvo sjednicama vijećnici primaju i dodatnih 100 KM po održanoj sjednici GV-a i 50 KM za rad u povjerenstvima.

Proračunska stavka	Proračun 2008 (KM)	Plan 2009 (KM)	Rebalans 2009 (KM)
Bruto plaće i naknade	12.940.830	PRORAČUN NIJE USVOJEN	---
Izdaci za materijal i usluge	13.883.632	PRORAČUN NIJE USVOJEN	---
Mjesne zajednice	30.000	PRORAČUN NIJE USVOJEN	---

Kada je riječ o prostorno-planskoj dokumentaciji, Grad Mostar raspolaže sa nedovoljno valjane planske dokumentacije, većina planova je u izradi ili je krajem 2008. godine bila u tijeku izmjena trenutno važeće.

Cijena građevinske dozvole za fizička i pravna lica ovisi od gradskih zona, a Grad Mostar je konkretno podijeljen na 6 gradskih zona, tako da je cijenu građevinske dozvole teško izračunati okvirno s obzirom da ona ovisi od raznih faktora.

Iznos gradske građevinske rente također ovisi od zo

U Gradu Mostaru djeluju 43 mjesne zajednice, za čiji je rad u protekloj godini planirano cca. 30.000 KM ili 0,05% iz Proračuna, odnosno u prosjeku cca. 700 KM po MZ, te se time ubraja među općine/gradove koje najmanje sredstava ulažu u rad mjesnih zajednica.

Ostali indikatori na koje smo obratili pažnju prilikom našeg uvodnog snimanja stanja u Gradu Mostaru sadržani su u tabeli u nastavku:

USLUGA – INDIKATOR	CIJENA (kraj 2008. godine)
visina komunalnih taksi	Prema Odluci o izmjenama i dopunama Odluke o komunalnim taksama Gradskog vijeća Grada Mostara od 21.5.2008. ovisno od zone i vrste djelatnosti od 200 - 1200KM ¹⁹
cijena ovjere dokumenata u Gradskoj upravi	ovjera svakog potpisa - 2KM, ovjera autentičnosti rukopisa ili ovjera prijepisa svakog poluarka originala - 2KM, ovjera jedne strane preslika - 2KM, ovjera svih poslovnih knjiga - 30KM
cijena izdavanja izvoda iz matičnih knjiga	5 KM
cijena vjenčanja u radno vrijeme i van radnog vremena	52KM u radno vrijeme, 62KM van radnog vremena

¹⁹ Prema Odluci o izmjenama i dopunama Odluke o komunalnim taksama Gradskog vijeća Grada Mostara od 21.5.2008 poduzetnici se kategoriziraju u tri skupine po zoni djelatnosti i po statusu pravne ili fizičke osobe. Proizvodne djelatnosti iz oblasti prometa u prvoj zoni će plaćati 300 maraka za fizička i 600 maraka za pravna lica, djelatnosti telekomunikacija, poštanskih usluga, bankarstva, osiguravajući društava, igara na sreću, mikrokreditne i finansijske organizacije 1200 maraka. Nadalje, trgovačke djelatnosti, fizičke 350, a pravne osobe 800 maraka, te ugostiteljski objekti 400 odnosno 700 maraka ovisno je li riječ o fizičkoj ili pravnoj osobi, i ostalo po kategorijama druge i treće zone s nešto nižim cijenama naknada.

III POREĐENJA MEĐU POSMATRANIM OPĆINAMA/GRADOVIMA²⁰

Administrativni aparat, njegova glomaznost i troškovi značajno variraju u posmatranim općinama i gradovima. Općine sa najvećim brojem zaposlenika su Mostar, Bihać i Trebinje, gdje već na 200 stanovnika dolazi 1 općinski službenik. U općinama Federacije BiH prosječno je na 330 stanovnika zaposlena 1 osoba u administraciji, dok je taj broj u Republici Srpskoj nešto povoljniji i iznosi 390 stanovnika na 1 zaposlenog²¹. Ovaj broj zaposlenih u lokalnoj administraciji u BiH daleko je od standarda kojem teže europske i zemlje okruženju od 1-1,5 promila²² u odnosu na broj stanovnika. U Sloveniji je, na primjer, na 460 stanovnika zaposlena je 1 osoba u lokalnoj administraciji. Ovome su se, među posmatranim općinama, približili u Zenici i Travniku, gdje na 410, odnosno 500 stanovnika dolazi 1 zaposleni u lokalnoj upravi.

Istovremeno, za plaće i naknade zaposlenih najveća izdvajanja u odnosu na ukupan proračun su u Mostaru, Širokom Brijegu i Foči (22-23%), dok su najmanja opterećenja u Banjaluci, Travniku, Trebinju i Bihaću, i iznose do 15%. Kada su u pitanju naknade u lokalnim parlamentima, ubjedljivo na prvom mjestu po visini primanja su dobojski odbornici, sa mjesečnim dodatkom od čak 1.500 KM²³, a zatim slijede Banjaluka, Bijeljina i Tuzla. Pored redovnih primanja, odbornici i vijećnici ostvaruju i dodatna primanja na osnovu učešća u radu u raznim komisijama. Najsukromnija primanja imaju lokalni parlamentarci u Mostaru, Livnu, Travniku, Širokom Brijegu i Foči, čije su mjesečne naknade u rasponu od 200 do 350 KM. Nakon iznesenih brojki nameće se i logično pitanje da li odbornici SO Doboje rade 7 puta bolje i kvalitetnije za svoje građane od vijećnika u Livnu, pošto su im primanja u tolikoj mjeri veća?

Nasuprot ovome, kada treba izdvojiti sredstva za rad organa mjesnih zajednica, odbornici i vijećnici nisu baš široke ruke, pa tako u Bijeljini i Trebinju sredstva za ovu namjenu ne prelaze 0.1% od lokalnog proračuna.

OPĆINA/ GRAD	PRORAČUN 2008.	%KULT. ORG.	%KULT. INFR.	% NVO	% RAD MZ	% PLATE LA	MJ. NAKNADE U SO/OV (KM)
Banjaluka	163.000.009	1,8	0,1	0,13	0,2	12	850
Bihać	44.340.635	1,5	0,5	0,5	0,5	15	500
Bijeljina	54.438.621	1,7	1,9	0,13	0,06	16	700
Doboje	45.000.000	1,1	0,3	0,3	0,3	18	1.500
Foča	8.150.000	2	0,9	0,7	0,25	22	350
Livno	11.448.000	2,6	0	0,3	0,02	18	100 ²⁴
Mostar	56.358.000	4,5	0,4	0,4	0,05	23	200 ²⁵
N. Sarajevo	37.595.000	0,67	0,4	0,3	0,14	17	400
Pale	11.346.294	2	0	1,26	0,09	18	500
Š. Brijeg	8.461.400	2,3	0	0,9	1	23	200 ²⁶
Travnik	13.621.000	4,9	0,4	0,4	0,4	14	300
Trebinje	22.305.578	2	0,2	0,5	0,07	15	500

²⁰ Proračuni i poređenja pravljeni su na osnovu podataka u planovima proračuna za 2008. koji su bili na snazi u prosincu 2008.

²¹ „Izvešće o napretku reforme javne uprave u BiH“, CHP Doboje, 2007.

²² Izvor: Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu Srbije

²³ Ovaj iznos smanjen je u 2009. godini za 15%, ali i dalje predstavlja enormno viši iznos nego u ostalim općinama

²⁴ Plus 120 KM po održanoj sjednici

²⁵ Plus 100 KM po održanoj sjednici

²⁶ Plus 150 KM mjesečno za jednu ili više održanih sjednica u toku mjeseca.

Tuzla	65.961.705	3,4	0	0,5	0,8	19	700
Zenica	42.600.000	1	0,2	n.p.	0,4	20	400

Tabela 1. Izdvajanja iz proračuna za kulturu, nevladine organizacije (NVO), rad mjesnih zajednica (MZ), plaće lokalne administracije (LA) i mjesečne naknade članovima općinskih vijeća/skupština opština.

U oblasti putne infrastrukture, za izgradnju novih i rekonstrukciju postojećih asfaltnih puteva izdvajanja iz lokalnih proračuna najveća su bila u Bihaću, čak 20% od ukupnog proračuna, a najniža u Mostaru, nešto ispod 3%. Većina općina drži prosjek oko 8% od proračuna općine za ovu namjenu.

U športsku infrastrukturu u 2008. godini najviše su planirale uložiti općine Zenica (čak 30%), N. Sarajevo (14%) i Travnik (7,5%), a od ostalih ih izdvaja ulaganje u kapitalne objekte kao što je športska dvorana. Ne zaostaje ni općina Tuzla koja je u 2008. g. planirala utrošiti 1,3 mil. KM u športsku infrastrukturu. Specifično za općinu Foča je što je umjesto planiranih 500.000 KM za ovu namjenu utrošeno oko 3 puta više, a općina Novo Sarajevo umjesto planiranih 14% potrošila je svega oko 2,5%. Od posmatranih općina, najmanja izdvajanja za športske organizacije imale su općine Novo Sarajevo, Livno i Doboј.

Za institucije kulture najveća izdvajanja obezbijeđena su u proračunima Mostara i Travnika, preko 4,5%. Ovaj podatak za Mostar ipak treba uzeti sa rezervom jer iako planirana sredstva za 2008. godinu spadaju među veća izdvajanja za kulturu u promatranim općinama, aktualno stanje u Mostaru nam daje jednu sasvim drugu (katastrofalnu) sliku o stanju u kojem se nalaze institucije iz oblasti kulture u Gradu Mostaru. Ove su institucije usljed nedostatka sredstava u 2009. godini bile prisiljene zatvoriti svoja vrata za posjetitelje. Za infrastrukturne objekte iz oblasti kulture izdvajanja iz lokalnih proračuna bila su prilično mala, u prosjeku 0,3%. Jedino je općina Bijeljina planirala kreditna sredstva od oko 1 mil. KM u 2008. za izgradnju Centra za kulturu na lokaciji današnjeg Doma omladine, ali građevinski radovi na tom objektu još nisu započeli. Za projekte nevladinih organizacija, veoma mala sredstva izdvajaju općine Banjaluka i Bijeljina, svega 0,14% od svojih proračuna.

OPĆINA/ GRAD	PRORAČUN 2008.	% ZDRAV.	% CSR	% OBRAZ.	% STIPEND.	% PUTEVI	% ŠPORT. ORG.	% ŠPORT. INFR.
Banjaluka	163.009.000	0,9	4,5	4 ²⁷	1	12	1,9	1,9
Bihać	44.340.635	0,78	2,7	2	0,3	21	3	2
Bijeljina	54.438.621	1,7	3,2	8,6	0,5	7,9	3,4	0,2
Doboј	45.000.000	0,3	8	6	4	8	1,4	0,2
Foča	8.150.000	1,2	7,2	3	2	10	3	6,7
Livno	11.448.000	0,07	4,1	6,9	0,5	7,3	1,2	0,7
Mostar	56.358.000	0,25	1,9	4,5	0,4	2,7	2,2	0
N. Sarajevo	37.595.000	0,87	0,81	0,38	0,88	7,7	0,25	14
Pale	11.346.294	0,26	3,14	0,7	0,25	18,2	2,5	0,6
Š. Brijeg	8.461.400	0,6	2,9	5,7 ²⁸	0,5	6,5	2,8	0
Travnik	13.621.000	0,15	2,2	4,4	0,9	11	1,6	7,5
Trebinje	22.305.578	1,6	5,7	4,3	0,3	7	3	0,3
Tuzla	65.961.705	0,15	0,8	0,15	0,2	9,4	2,7	5,6

²⁷ Stavka ne uključuje iznos od 6,1 mil KM ili 3,8% od ukupnog proračuna koji se izdvaja za predškolsko obrazovanje

²⁸ Stavka ne uključuje iznos od 640.000 KM ili 7,6% od ukupnog proračuna koji se izdvaja za prijevoz učenika, i procenutalno je najveći u poređenju sa ostalim općinama

Zenica	42.600.000	0,3	7	0,3	0,01 ²⁹	8,7	1,8	30
--------	------------	-----	---	-----	--------------------	-----	-----	----

Tabela 2. Izdvajanja iz Proračuna za zdravstvo, centar za socijalni rad (CSR), obrazovanje, stipendije, puteve, športske organizacije i infrastrukturu

U oblasti obrazovanja, općine najvećim dijelom nemaju obavezu izdvajanja proračunskih sredstava, ali ih zakon o lokalnoj samoupravi ne sprječava da to rade u interesu građana. Tako imamo situaciju da općine Novo Sarajevo, Zenica, Tuzla i Pale izdvajaju manje od 1% za obrazovanje, dok općine Bijeljina, Trebinje i Travnik izdvajaju oko 4,5% iz svojih proračuna za obrazovanje. Uzme li se u obzir i kreditni aranžman općine Bijeljina za izgradnju Centra za visoko obrazovanje u 2008. godini, taj postotak u ovoj općini iznosi čak 8,6%. Općina Široki Brijeg izdvaja 5,7% za obrazovanje, ali istovremeno ima enormno visoka izdvajanja za prijevoz učenika, 7,6% od ukupnog proračuna ili oko 640.000 KM. Za studentske stipendije, lokalne uprave izdvajaju u prosjeku 0,5% od svojih proračuna, a izuzetak je Doboj koji je u 2008. planirao 4% proračuna općine u svrhu stipendiranja.

Po pitanju primarne zdravstvene i socijalne zaštite, nalazi govore o veoma različitoj slici u posmatranim općinama. Lokalne vlasti najviše sredstava za zdravstvo u 2008. godini izdvojile su u Bijeljini i Trebinju, preko 1,6% od lokalnih proračuna. Uzme li se u obzir i kreditno zaduženje općine Bijeljina za izgradnju nove bolnice, taj postotak penje se na čak 4% izdvajanja za zdravstvo. Većina ostalih posmatranih općina za ovaj sektor izdvaja manje od 0,5%. Za očekivati je da općine u RS za zdravstvo izdvajaju nešto više nego u FBiH zbog različite nadležnosti, ali ta razlika nije primjetna. Istovremeno, u općinama Tuzla, Doboj i Široki Brijeg, na jednog ljekara u primarnoj zdravstvenoj zaštiti dolazi manje od 800 stanovnika, dok je u Banjaluci i Livnu taj broj veći od 2.600, što je zabrinjavajuće. U Republici Srpskoj, prema Projektu obiteljske medicine, predviđeno je maksimalno 2.000 stanovnika na jednog ljekara obiteljske medicine. Najviše vozila hitne pomoći u odnosu na broj stanovnika građanima je na raspolaganju u općini Travnik, čak 11, dok mnogo veći grad kao što je Zenica, raspolaže sa svega 5 vozila.

U oblasti socijalne zaštite, za centre za socijalni rad najveća proračunska izdvajanja imaju općine Doboj, Zenica i Foča sa preko 7% od ukupnih sredstava općinskog proračuna, dok Tuzla izdvaja oko 1%.

Kada je u pitanju zaposlenost, najteža situacija bila je na području općine Livno, gdje na 8 stanovnika dolazi 1 zaposlena osoba. Ova općina u svom proračunu za 2008. godini nije izdvojila sredstva za izravne poticaje tvrtkama za zapošljavanje novih radnika, dok se u obezbijeđenim poticajima te vrste ističu općine Bijeljina i Banjaluka. Općina Bijeljina obezbijedila je poticajna sredstva od 3.000-5.000 KM po novozaposlenom radniku, čime su zaposlene 44 osobe. Pored toga, izdvojena su i sredstva za financiranje troškova registracije novih poduzeća i uvođenje standarda kvaliteta.

Općina Banjaluka prednjačila je u izravnim poticajima za zapošljavanje povratnika, čime je zaposleno 30 ljudi uz poticaje oko 4.000 KM po radniku, a preko poslovnih banaka plasirana su i povoljna kreditna sredstva poduzećima uz uvjet zapošljavanja novih radnika. Prema nalazima do kojih je došao CCI, najpovoljnije stanje po broju zaposlenih osoba bilo je u općinama Novo Sarajevo, Banjaluka i Trebinje, gdje je na 3,5 stanovnika zaposlena 1 osoba.

²⁹ Najveći broj studenata stipendira se sa nivoa ZE-DO kantona

**OPĆINA/
GRAD**

**BROJ
STANOVNIKA**

Doboj	0,43	0,19	1,52
Foča	0,47	0,18	nema cg
Livno	0,77	0,27	nema cg
Mostar	0,87	uklj. u cijenu vode	nema cg
Novo Sarajevo	0,88	0,35	<u>2,78</u>
Pale	0,57	0,22	2,41
Široki Brijeg	0,82	nema kanalizacije	nema cg
Travnik	<u>0,94</u>	<u>0,47</u>	1,94
Trebinje ³¹	0,67	0,15	nema cg
Tuzla	<u>1,24</u>	0,12	1,72
Zenica	0,40	0,50	2,24

Tabela 4. Cijena javnih usluga

Napominjemo da u oblasti komunalnih usluga cijena nije jedini parametar koji treba imati u vidu. Za kvalitet života građana jedne lokalne zajednice od velike je važnosti izgrađenost i kvalitet komunalnih mreža, odnosno postotak građana obuhvaćen određenim uslugama i kvalitet usluga koje im se pružaju. I, u tom kontekstu, ono čime se bavi ovaj projekat – uticaj lokalne vlasti na poboljšanje svih tih parametara.

Kratice korištene u tabelama:

KULT.ORG. – Organizacije iz oblasti kulture

KULT.INFR. – Infrastrukturni objekti iz oblasti kulture

NVO – Projekti nevladinih organizacija

MZ – Mjesne zajednice

LA – Lokalna administracija

SO/OV – Skupština opštine/Općinsko vijeće

ZDRAV. – Zdravstvo

CSR. – Centar za socijalni rad

OBRAZ. – Obrazovanje

STIPEND. – Stipendije

ŠPORT.ORG. – Športske organizacije

ŠPORT.INFR. – Športska infrastruktura

OAS – Općinska administrativna služba

³¹ U 2009. došlo je do poskupljenja, pa je trenutna cijena 0,71 KM/m³ za vodu, odnosno 0,18 KM/m³ za kanalizaciju

IV PLAN RADA GRADONAČELNIKA I STRATEGIJA RAZVOJA GRADA

Dugoročna strategija razvoja Grada Mostara je na kraju protekle godine bila u tijeku izrade, međutim, budući gradonačelnik još uvijek nije izabran, na dovršetak izrade iste će građani, na žalost, još morati čekati. Ovo ujedno znači da Grad Mostar, ne samo što je trenutno blokiran neizborom gradonačelnika, i neusvajanjem proračuna, već je i njegov dugoročan razvoj doveden u pitanje. Čini se da nitko zasad ne zna u kom smjeru će se Grad Mostar razvijati, ne samo u narednih 10-ak godina već i u narednih par mjeseci.

Budući da je rad Gradskog vijeća u tekućoj godini obilježila farsa oko (ne)izbora gradonačelnika i (ne)usvajanja proračuna, izvješće o radu gradonačelnika za proteklu godinu se nije našlo na dnevnom redu Gradskog vijeća, te je upitno hoće li se o istome uopće i raspravljati u tijeku tekuće godine.

V ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Jasno je kako je nemogućnost političkih stranaka u Mostaru da postignu dogovor oko izbora gradonačelnika, te neusvajanje Proračuna Grada Mostara za 2009. godinu uzrokovalo brojne probleme u gradu, te dobar dio proračunskih korisnika doveo do financijskog sloma.

Sve ovo je rezultiralo mnogobrojnim protestima korisnika proračuna, te privremenom obustavom rada i blokadama prometnica u Gradu. Međutim, nadasve neodgovornim ponašanjem mostarskih političara nisu pogođeni samo izravni korisnici Proračuna, već i svi građani ovoga grada, koji dok se Proračun ne usvoji moraju živjeti sa sve većim problemima prisutnim u komunalnoj i prometnoj infrastrukturi (neodvoz otpada, rupe na ulicama, nedostatak parkirališnih mjesta, zastoje sa radovima na brojnim započetim projektima - izgradnja i obnova brojnih ulica, trgova, škola, zelenih površina, športskih dvorana/ustanova, vodovodne i kanalizacijske mreže, uklanjanje bespravno sagrađenih objekata itd.).

Sve ovo čini kvalitetu življenja u Gradu Mostaru sve samo ne dobrom, a jedinu odgovornost snosi lokalna vlast koja svojim neodgovornim ponašanjem spram građana ovog Grada, još jednom pokazuje da su stranački i individualni interesi iznad interesa cjelokupnog kolektiva, odnosno građana Grada Mostara.

U skladu sa nalazima ovog izvješća naša je preporuka da se žurno izabere gradonačelnik i usvoji Proračun Grada Mostara, a potom da se pristupi toliko potrebnom razvoju Mostara u infrastrukturnom, ekonomskom, obrazovnom i socijalnom pogledu.

DODATAK 1: VIJEĆNICI GRADSKOG VIJEĆA GRADA MOSTARA

STRANKA DEMOKRATSKE AKCIJE
Suad Hasandedić
Obren Lozo
Murat Ćorić
Mensur Turkić
Azemina Kurtović-Turkić
Adil Šuta
Adem-Kada Macić
Faruk Ćupina
Adis Zilić
Ibro Husnić
Elvedin Gadara
Ibrahim-Roha Rahimić
HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA BiH
Ljubo Bešlić
Radmila Komadina
Davor Pehar
Mladen Čabrilo
Slađan Bevanda
Ilija Vrljić
Branko Božić
NARODNA STRANKA RADOM ZA BOLJITAK
Marko Gilja
Vahida Bebanić
Andro Vujević
Milenko Paunovski
Slađana Gotovac
Marko Romić
Vinko Komšić
SOCIJALDEMOKRATSKA PARTIJA
Selma Jakupović
Neđeljko-Neđo Prljet
Elvir Zlomušica
HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA 1990
Jure Musa
Zoran Sopta
Zdravko Rozić
STRANKA za BiH
Mirsad Huseinagić
Ćazim Lulić
HSP BiH Đapić-Dr.Jurišić - HNZ BiH
Živko Budimir

DODATAK 2: ODJELI I SLUŽBE GRADA MOSTARA

ODJELI U GRADSKOJ UPRAVO GRADA MOSTARA		
NAZIV ODJELA I SLUŽBE	ODGOVORNA OSOBA	KONTAKT TELEFON ODJELA (POZIVNI ZA MOSTAR 036)
Ured gradonačelnika	Ljubo Bešlić, gradonačelnik	Tel: 500 613 Fax: 580 031
Odjel za organizaciju, pravne poslove I opću upravu	Predrag Šupljeglav, načelnik	Tel: 500 624
Služba za organizaciju I personal		
Pravna služba		
Služba za opću upravu I gradska područja		
Odjel za financije I nekretnine	Edita Avdić, načelnica	Tel: 500 664
Služba za proračun I financije		
Služba za nekretnine		
Odjel za društvene djelatnosti	Božo Ćorić, načelnik	Tel: 449 040
Služba za kulturu		
Služba za odgoj, obrazovanje, mlade I sport		
Služba za socijalne I stambene poslove, zdravstvo, raseljene osobe I izbjeglice		
Služba za zaštitu prava branitelja I njihovih obitelji		
Odjel za urbanizam I građenje	---	Tel: 355 785
Služba za urbanističko planiranje		
Služba za građevinske propise		
Služba za građenje I obnovu		
Služba za građenje infrastrukturnih objekata		
Služba za katastar		
Odjel za gospodarstvo, komunalne I inspeksijske poslove	Omer Pajić, načelnik	Tel: 551 750
Služba za gospodarstvo		
Služba za komunalne poslove I okoliš		
Služba za inspeksijske poslove		

Projekt „Lokalna uprava za kvalitet života građana“ podržan je od strane EU.
Stavovi izneseni u ovom dokumentu isključiva su odgovornost CCI i ne odražavaju stavove Europske Unije.